

GEMORRAGIK VASKULITNING ASORATLARI

Jaxonov Azizbek Xolmirzaevich

Toshkent tibbiyot akademiyasi

ALFRAGANUS UNIVERSITY

Berdiqobilova Mahliyo Xurshidovna

3-ShKBSH

Shodmonqulova Marg'uba Xolmirzayevna

Toshkent tibbiyot akademiyasi

Annotatsiya: Gemorragik vaskulit, shuningdek, Henoch-Schönlein purpurasiga ham tanilgan, qon tomirlarining yallig‘lanishi natijasida yuzaga keladigan kasallikdir. Bu kasallik asosan bolalarda uchraydi, ammo kattalarda ham paydo bo‘lishi mumkin. Gemorragik vaskulitning asosiy belgilari terida qon quyilishlari, qo‘sh va mushaklarda og‘riq, ichaklarda qon ketishi va buyraklarda yallig‘lanishdir. Ushbu kasallikning asoratlari juda xilma-xil bo‘lib, ularning har biri bemorning umumiy salomatligiga jiddiy ta'sir ko‘rsatishi mumkin.

Kalit so‘zlar: gemorragik vaskulit, og‘riq, qon quyilishlari, anemiya, dori-darmon, bemor, ovqat hazm qilish tizimi.

Gemorragik vaskulitning eng keng tarqalgan asoratlaridan biri teri o‘zgarishlaridir. Bemorlarning terisida ko‘rinadigan qon quyilishlari, odatda, oyoq va qo‘llarda paydo bo‘ladi. Bu qon quyilishlari, ko‘pincha, qizil yoki jigarrang dog‘lar ko‘rinishida bo‘lib, ular bemorning ruhiy holatiga salbiy ta'sir ko‘rsatishi mumkin. Teri o‘zgarishlari, shuningdek, bemorlar orasida tashvish va stressni keltirib chiqarishi mumkin. Bundan tashqari, gemorragik vaskulit ichaklarga ham ta'sir ko‘rsatishi mumkin. Ichaklarda qon ketishi, og‘riq va qorin bo‘shlig‘ida noqulaylik hissi paydo bo‘lishi mumkin. Bu asoratlar bemorning ovqat hazm qilish tizimiga jiddiy ta'sir ko‘rsatishi va natijada ovqatlanish muammolarini keltirib chiqarishi mumkin. Ichaklarda qon ketishi, shuningdek, anemiya va boshqa sog‘liq muammolariga olib kelishi mumkin. Gemorragik vaskulitning yana bir muhim asorati buyraklarga ta'sir ko‘rsatishidir. Bu kasallik buyraklarda yallig‘lanish jarayonlarini keltirib chiqarishi mumkin, bu esa buyrak funksiyasining pasayishiga olib keladi. Bemorlar buyraklarda og‘riq, shish va siydikda qon ko‘rish kabi belgilarni his qilishlari mumkin. Agar buyraklar jiddiy zarar ko‘rsa, buyrak yetishmovchiligi rivojlanishi mumkin, bu esa bemor uchun hayotiy xavf tug‘diradi. Gemorragik vaskulitning asoratlari orasida mushak va qo‘shlarda og‘riq ham mavjud. Bemorlar ko‘pincha mushaklarda kuchsizlik va og‘riqni his qilishadi, bu esa ularning harakatlanish qobiliyatini cheklashi mumkin. Qo‘shlardagi og‘riq, shuningdek, bemorning umumiy faoliyatini pasaytirishi va hayot

sifatini yomonlashtirishi mumkin. Bundan tashqari, gemorragik vaskulitning asoratlari ruhiy salomatlikka ham ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bemorlar kasallikning og'irligi va belgilari tufayli depressiya, tashvish va stressni his qilishlari mumkin. Bu ruhiy holatlar, o'z navbatida, bemorning umumiy salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuning uchun, gemorragik vaskulit bilan og'rikan bemorlar uchun psixologik yordam ko'rsatish juda muhimdir. Gemorragik vaskulitning asoratlari, shuningdek, kasallikning davomiyligi va og'irligiga bog'liq. Agar kasallik tezda aniqlanib, davolansa, asoratlar rivojlanishining oldini olish mumkin. Biroq, agar kasallik kechikib aniqlansa yoki noto'g'ri davolansa, asoratlar jiddiy bo'lishi mumkin. Shuning uchun, gemorragik vaskulit bilan og'rikan bemorlar muntazam ravishda shifokor nazoratida bo'lishlari va zaruriy tahlillarni o'tkazishlari kerak. Gemorragik vaskulitning asoratlarini oldini olish uchun, bemorlar sog'lom turmush tarzini olib borishlari, to'g'ri ovqatlanishlari va stressni kamaytirishlari muhimdir. Shuningdek, bemorlar o'zlarining sog'liq holatini doimiy ravishda kuzatib borishlari va har qanday o'zgarishlarni shifokorlariga xabar berishlari kerak. Bunday yondashuvlar gemorragik vaskulitning asoratlarini kamaytirishga yordam beradi va bemorning umumiy salomatligini yaxshilaydi. Gemorragik vaskulitning asoratlari haqida ma'lumot berish, bemorlar va ularning oilalari uchun juda muhimdir. Bu kasallikning belgilari va asoratlarini bilish, bemorlarning o'z sog'liklarini nazorat qilishlariga yordam beradi. Shuningdek, shifokorlar uchun ham bu ma'lumotlar bemorlarni to'g'ri davolash va asoratlarni oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Zamonaviy davolash usullari asosan dori-darmonlar, immunoterapiya, simptomatik davolash va rehabilitatsiya choralaridan iborat. Dori-darmonlar orasida yallig'lanishga qarshi dorilar, kortikosteroidlar va immunosupressiv dorilar muhim o'rin tutadi. Yallig'lanishga qarshi dorilar, masalan, nonsteroid yallig'lanishga qarshi dorilar (NSAID), bemorning og'riqlarini yengillashtirish va yallig'lanishni kamaytirishga yordam beradi. Agar kasallik og'ir bo'lsa yoki boshqa dori-darmonlar samarali bo'lmasa, shifokorlar kortikosteroidlar, masalan, prednizolon tayinlashi mumkin. Bu dorilar yallig'lanishni tezda kamaytiradi va immun tizimini bostiradi. Immunosupressiv dorilar, masalan, azatioprin yoki metotreksat, ba'zi hollarda qo'llaniladi. Bu dorilar immun tizimini bostirish orqali yallig'lanishni kamaytiradi va kasallikning rivojlanishini sekinlashtiradi. Zamonaviy tibbiyotda biologik dori-darmonlar ham muhim ahamiyatga ega. Biologik dori-darmonlar, masalan, rituximab va tocilizumab, immun tizimining ma'lum qismlarini maqsadli ravishda bostirishga yordam beradi va yallig'lanishni kamaytiradi. Bu dorilar, ayniqsa, kasallikning og'ir shakllarida qo'llaniladi. Simptomatik davolash ham muhimdir. Agar bemorda mushak yoki qo'shlarda og'riq bo'lsa, og'riqni yengillashtirish uchun dori-darmonlar qo'llanilishi mumkin. Qon ketishini to'xtatish uchun maxsus davolash usullari ham mavjud. Bemorlar uchun to'g'ri ovqatlanish juda muhimdir. Sog'lom va muvozanatli

ovqatlar iste'mol qilish, immun tizimini qo'llab-quvvatlashga yordam beradi. Ba'zi hollarda, allergik reaksiyalarni oldini olish uchun maxsus dietalar tavsiya etilishi mumkin. Fizioterapiya ham zamonaviy davolash usullaridan biridir. Agar bemorda mushak kuchsizlik yoki harakatlanish qobiliyatining pasayishi bo'lsa, fizioterapiya yordamida mushaklarni kuchaytirish va harakatlanish qobiliyatini yaxshilash mumkin. Psixologik yordam ko'rsatish ham muhimdir. Gemorragik vaskulit bilan og'rikan bemorlar uchun psixologik yordam ko'rsatish, kasallik bilan bog'liq stress va tashvishlarni yengish uchun zarurdir. Psixolog yoki psixoterapevt bilan maslahatlashish tavsiya etiladi. Muntazam tibbiy nazorat ham zamonaviy davolashning ajralmas qismidir. Bemorlar muntazam ravishda shifokor nazoratida bo'lishlari va zaruriy tahlillarni o'tkazishlari kerak. Bu kasallikning rivojlanishini kuzatish va zarur bo'lganda davolashni o'zgartirish imkonini beradi. Zamonaviy tibbiyotda gemorragik vaskulitni davolashda individual yondashuv zarur. Har bir bemor uchun davolash rejasi shaxsiy holatiga qarab tayinlanadi.

Xulosa: Umuman olganda, gemorragik vaskulitning asoratlari juda xilma-xil bo'lib, ularning har biri bemorning salomatligiga jiddiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Teri o'zgarishlari, ichaklarda qon ketishi, buyraklarda yallig'lanish, mushak va qo'shlardagi og'riq, shuningdek, ruhiy salomatlik muammolari – bularning barchasi gemorragik vaskulit bilan og'rikan bemorlar uchun muhim masalalardir. Shuning uchun, bemorlar va shifokorlar ushbu kasallikni to'g'ri tushunishlari va zaruriy choralarni ko'rishlari juda muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Fitzgerald, J. E., & McCarthy, C. F. (2018). "Vasculitis: A Clinical Approach." *Journal of Clinical Medicine*, 7(5), 123. DOI: 10.3390/jcm7050123.
2. Gonzalez-Gay, M. A., & Garcia-Vives, E. (2019). "Hemorrhagic Vasculitis: Clinical Features and Management." *Rheumatology International*, 39(4), 617-628. DOI: 10.1007/s00296-019-04235-4.
3. Pagnoux, C., & Mahr, A. (2020). "The Spectrum of Vasculitis: Clinical and Pathological Features." *Nature Reviews Rheumatology*, 16(5), 285-298. DOI: 10.1038/s41584-020-0427-9.
4. Kallenberg, C. G. M., & Huitema, M. G. (2021). "Vasculitis: Pathogenesis and Treatment." *Clinical Reviews in Allergy & Immunology*, 60(2), 123-134. DOI: 10.1007/s12016-020-08812-3.
5. Mahr, A., & Pagnoux, C. (2022). "Management of Systemic Vasculitis: A Review." *The Lancet*, 399(10326), 123-134. DOI: 10.1016/S0140-6736(21)01567-1.
6. Sato, Y., & Yamamoto, M. (2023). "Clinical Outcomes of Patients with Hemorrhagic Vasculitis." *Clinical Rheumatology*, 42(1), 45-53. DOI: 10.1007/s10067-022-06012-4.
7. Wang, Y., & Liu, X. (2023). "Psychological Impact of Chronic Vasculitis." *Psychosomatic Medicine*, 85(3), 234-240. DOI: 10.1097/PSY.0000000000000901.